

MELTEM ETCHEBERRY
& DEĞER PLATFORMU KATILIMCILARI

DEĞER

Evrensel Lüks ve Ötesi

135 Katılımcının Yazılılarıyla
Her Yönüyle Evrensel Lüks

Değer Meltem Etcheberry

© 2023, Olimpos Yayınları

Yayın Koordinatörü: Ezgi Bilgi Altınay

Editör: Edanur Varol

Düzeltili: Kardelen Uysal

Son Okuma: Arzu Alan

Kapak Tasarımı: Yaren Öz/ Grafikare Tasarım ve Teknoloji Ltd. Şti.

Sayfa Tasarımı: Ülke Design/ulkedesign.com

1. Baskı: Mart 2023

ISBN: 978-625-6411-20-3

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Olimpos Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti'ye ve Meltem Etcheberry'e aittir. Yayınevi ve yazardan izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

OLİMPOS YAYINLARI

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Yılanlı Ayazma Yolu No: 8 K: 1 D: 2

Davutpaşa / İstanbul

Tel: (0212) 544 32 02 (pbx) Sertifika No: 42056

www.olimposyayincilik.com - info@olimposyayinlari.com

Genel Dağıtım: YELPAZE DAĞITIM YAYIN SANAT PAZARLAMA

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Yılanlı Ayazma Yolu No: 8 K: 1 D: 2

Davutpaşa / İstanbul

Tel: (0212) 544 46 46 Fax: (0212) 544 87 86

info@yelpaze.com.tr

Baskı: Ezgi Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Sanayi Cad. Altay Sok. No: 10 Çobançeşme/ Yenibosna/ İstanbul

Tel: 0212 452 23 02 Sertifika No: 45029

İÇİNDEKİLER

GİRİZGÂH: EVRENSEL LÜKSÜMÜZ NEDİR?	7
EVRENSEL LÜKS VE DEPREMİN ARDINDAN “DEĞER”LERİMİZE YENİDEN KAVUŞMAK	16
I. EVRENSEL LÜKS VE ETİK	20
II. EVRENSEL LÜKS VE MÜKEMMELİYET	33
III. EVRENSEL LÜKS VE UYUM - DENGE	60
IV. EVRENSEL LÜKS VE AĞIRLAMA SANATI.....	91
V. EVRENSEL LÜKS VE KÜLTÜREL ÇOK SESLİLİK - KAPSAYICILIK	106
VI. EVRENSEL LÜKS VE SAĞLIK	126
VII. EVRENSEL LÜKS VE SEYAHAT	155
VIII. EVRENSEL LÜKS VE EKOLOJİ - DÖNGÜSEL EKONOMİ.....	170
IX. EVRENSEL LÜKS VE ZAMAN.....	215
X. EVRENSEL LÜKS VE GÜZEL SANATLAR - BEŞ DUYUM.....	252
XI. EVRENSEL LÜKS VE İLETİŞİM	304
XII. EVRENSEL LÜKS VE OYUN - GAMING	321
XIII. EVRENSEL LÜKS VE İNOVASYON	347

XIV.	EVRENSEL LÜKS VE TEKNOLOJİ - DİJİTAL.....	365
XV.	EVRENSEL LÜKS VE TASARIM ODAKLI DÜŞÜNME (<i>Design Thinking</i>).....	392
XVI.	EVRENSEL LÜKS VE İNSAN ZENGİNLİĞİ.....	401
XVII.	EVRENSEL LÜKS VE NEZAKET.....	426
XVIII.	EVRENSEL LÜKS VE GÜVEN.....	442
XIX.	EVRENSEL LÜKS VE ÖNDERLİK.....	476
XX.	EVRENSEL LÜKS VE TEŞEKKÜR.....	501
	EVRENSEL LÜKS VE ÖTESİ KİTAP KATILIMCI PLATFORMUMUZ DEĞER ©PLATFORMU.....	503

- Dar alanda yüksek yapılar içinde sınıf mevcudunun artırılması,
- Giderek yoğunlaşan nüfusun diğer şehir olanaklarından yeteri kadar yararlanamaması,
- Doktor başına düşen hasta sayısının hızla yükselmesi,
- Fert ya da hane başına düşen şehir ortak yaşam alanlarının günden güne azalması ve
- Hepsinden daha öte ve önemli olarak, deprem kuşağındaki toplumların her an bu endişe ile yaşamak zorunda kalması.

Her açıdan ironik olarak *satın alınabilir* lüks kabul edilebilir. Ancak bu şekliyle sadece fiyatla ölçülebilen ama kendi içinde hiçbir değeri olmayan ve hatta kaçınılması gereken çevrelerdir. Saygılarımla.

■ **Ufuk Özdağ/ Antroposen Çağında Henry David Thoreau'nun Lüks Kavramına Bakışı**

Günümüzün çözüm bekleyen en önemli konusu küresel iklim krizidir. Şüphesiz iklim krizi dünyayı pençesine almış tüketim toplumlarının, lüks yaşantılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yaşantıları sadeleştirme konusunda bilinçlenme, farkındalık ve davranış değişikliği için dünyanın dört bir yanından çevrecilerin sesleri yükselmektedir.

Geçmişte ve günümüzde çevreci hareketin edebiyatta tartışmasız lideri, Henry David Thoreau, dünyanın geleceğini neredeyse iki asır önce sezmiş, *Walden* (1854) adlı eseriyle kuvvetli bir mesaj vermiştir. Yazıldığı döneme kıyasla günümüzde çok daha değerli olan Thoreau'nun eserinden öğreneceğimiz pek çok şey bulunmaktadır. Eser maddiyattan, lüksten ve tüketimden vazgeçemeyen dünya toplumlarına güçlü bir uyarıdır.

Thoreau, on dokuzuncu yüzyılda yaşamış, filozof, şair, tarihçi, botanikçi, natüralist Amerikalı yazar olarak bilinir. Dünyada *Sivil İtaatsizlik (Civil Disobedience)* yazısıyla ünlenmiş, Martin Luther King, Mahatma Gandhi gibi dünya liderlerini etkilemiştir. 1845 yılında Massachusetts'te Concord şehrinin dışında bulunan Walden Gölü kıyısında, ünlü yazar Ralph Waldo Emerson'a ait bir arazinin üstüne yirmi sekiz dolara mal ettiği bir kulübe inşa etmiş, burada geçirdiği iki yılın ürünü olarak, medeniyetin getirdiği bütün lüksleri reddederek yalnız başına iki sene geçirmiştir. Concord'a döndüğünde *Walden* isimli eseri yayımlamıştır. Bu eseriyle de ekolojik bir sivil itaatsizlik yaparak milyonlarca insanı etkilemiş, son edebiyat tarihine damgasını vurmuştur. Bu etkili kitap 1854 yılında ilk yayımlandığından bu yana, milyonlarca Amerikalının toprakla ilişkilerine, iç içe olduğumuz doğal sistemlere ve yeryüzüne dair düşüncelerini değiştirmiştir. Walden, yıllar geçtikçe Amerika'nın ötesinde gittikçe büyüyen bir okur kitlesi kazanmış, onun sözleri dünya çapında yankılanmaya başlanmıştır. *Walden*'da ortaya attığı yenilikçi düşünce, insanlar olarak bizlerin kaderinin, bitkilerin, hayvanların, toprakların, atmosferin ve denizlerin kaderiyle tam bir birlik içinde olduğudur. İşte Thoreau'nun önemi burada yatar.

Thoreau, daha yaşadığı dönemde dünyanın raydan çıktığını görmüş, gelecekte meydana gelecek bozgunları sezmiştir. Güçlü kalemle hem kendi çağı hem gelecek için, lüks ve konforun anlamsızlaştığı çevreci bir düşünce yaratmıştır. Thoreau günümüzde yaşıyor olsaydı, kuşkusuz, maddiyatı ön plana almış milyonlarca insanın yaşam biçimini gülünç bulacaktı. Thoreau, *Walden*'da, maddi zenginliklerden bir türlü kurtulamayan ve yaşamın lüksleri peşinde koşanlara bir uyarıda bulunmuş, kitabın "Ekonomi" (*Economy*) başlıklı birinci bölümünde, söz konusu

lükslerin insanın manevi yönden gelişmesini engellediğini açık bir şekilde söylemişti.

Lükslerin ve hayatın konforları olarak nitelendirilen şeylerin birçoğu lüzumlu olmak bir yana, insanın manevi yönden yükselmesine köstek olur.

Thoreau, lüksler ve konforlu bir yaşam söz konusu olduğunda en bilge olanların hep yoksullardan daha basit ve sade hayatlar sürdüğünü söyler. Ona göre, Antik Çin, Hint, İran ve Yunan filozofları dışsal zenginlikler açısından en yoksul, içsel zenginlikler açısından ise en zengin olan sınıftır. Thoreau, toplumların lüks ve konfor tutkusu içinde yaşamına cevap olarak doğada yalnızlığı konfor olarak benimser. Thoreau, evini yaparken yalnızdır; her gün doğada dört saat yürüyüş yaparken yalnızdır; fasulye tarlasını ekip biçerken yalnızdır. Walden Gölü'nün etrafını adımlarken yalnızdır. Thoreau'nun Walden'da yalnızlığı seçip tüm lüksleri reddettiği, yeni bir dünya düzeni kurguladığı bu iki sene, dünyanın kaderini değiştirebilecek güçteki bu dev eserin yazılmasını sağlamıştır.

Günümüzün çevre klasiği bu kitapla yeni bir değerler sistemi doğmuştur. Bu değerler sisteminde, hayatını sadeleştir mesajı belki de içinde bulunduğumuz tüketim çağı çılgınlığına en güçlü cevap niteliğindedir. Thoreau, Walden'in Nerede ve Ne İçin Yaşadım (*Where I Lived, and What I Lived For*) adlı bölümünde, "Günde üç öğün yemek yerine bir öğün ye, yüzlerce tabak yerine beş tabağın olsun, diğer ihtiyaçlarını da aynı oranda azalt," demiştir. Thoreau, evinde sadece üç sandalyesinin olduğunu söylemiştir; birincisi yalnızlık, ikincisi arkadaşlık, üçüncüsü ise topluluk içindir. Thoreau'ya göre hayatın en temel gereksinimleri, yiyecek, barınak, giyecek ve yakıt anlamlı bir yaşam için yeterlidir.

Walden'in Yalnızlık başlıklı bölümünde, "Kendini bulmak için dünyayı kaybetmek gerekir," fikri bulunur. Thoreau'ya, "Walden'da kendini yalnız hissediyor musun?" diye soranlara, esas toplum içindeyken yalnızlık çekmekte olduğunu söyler. Emerson ve bir iki kişi dışında, ziyaretine gelenlerden haz almaz. Thoreau, insanlar için *önemsiz (insignificant)* kelimesini kullanır; zira onlar lüksü ve konforu terk edemeyen anlamsız bir dünyanın fertleridir. Onlar Thoreau'nun arkadaşı olamazlar.

Thoreau, esas arkadaşlığı doğada bulmuştur. Thoreau Yalnızlık (*Solitude*) yazısına, "Bu çok hoş bir akşam," diyerek başlar. Doğayla tam bir birlik ve uyum içindedir, "Doğanın bir parçasıyım," der. "Kavak yapraklarının titremesini içimde hissediyorum," der. Kendi doğada yürürken evine ziyaretçiler gelmektedir. Ona hediyeler bırakırlar (örneğin, söğüt dalını soyup, çember biçiminde örüp masasına bırakmışlardır). Sonra yazıda sıra, yalnızlık meselesine gelir. En yakın komşusunun evi bir buçuk kilometre uzaktadır. "Buralarda sanki ilk ve son insan gibiyim," der. Fakat yalnızlığından memnundur. Çok özel bir anda doğanın arkadaşlığını fark eder:

"Hafif bir yağmur yağıyordu. Birden doğanın hoş ve faydalı arkadaşlığının farkına vardım. İnsanın insana komşuluğunun sözde avantajları sönük kaldı ve artık komşuları düşünmez oldum. Her bir küçük çam iğnesi sempatiyle genişleyip bana arkadaşlık etti. Kan bağım olduğunu hissettiğim veya en insancıl bulduğum varlıklar ne bir insan ne de bir köylüydü, böylece artık hiçbir yerde yabancılık çekmeyeceğimi düşünmeye başladım."

Zihin insanı, kendini yalnız hisseder mi? Bu entelektüel yalnızlıkta ve doğanın zenginlikleri içinde sahte lüks ve konfor anlayışı da yok olmuştur. Thoreau şöyle der:

“Çoğu zaman, yalnız olmanın sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Biriyle beraber olmak, en iyisiyle bile olsa, bir süre sonra yorucu ve zihin dağıtıcıdır. Yalnız olmayı seviyorum. Yalnızlıktan daha samimi ve sıcakkanlı bir arkadaş tanımadım.”

Thoreau, bir zihin insanı olarak yalnızdır. Thoreau, “Düşünen ve çalışan bir insan nerede olursa olsun her zaman yalnızdır,” der. Sonra da, “Yalnız değilim ki. Göldeki gerdanlı dalgıç kuşundan veya Walden Gölü’nün kendisinden daha yalnız değilim,” der.

Maddiyatın, bilindik lüks ve konforun reddedildiği bu yalnızlık durumu Thoreau’ya başka hiçbir hayat deneyiminde elde edemeyeceğimiz bir kazanım sağlar. Thoreau, yalnızlık durumunun bir kazanımı olarak doğayı ve doğadaki ekolojik süreçleri incelemiş, doğanın bir parçası olduğunun farkına varmıştır. Böylece bir doğa koruma estetiğinin de temellerini atmıştır. Bu da doğal alanlarda yalnızlık durumu ön koşuluyla, yabanıl alanlar incelemesidir. Doğa korumanın sağlanabilmesi için doğal alanlarda yalnız başına vakit geçirilmesi, doğanın derinine incelenmesi gerekmektedir. Doğanın zenginliğinin idrak edilebilmesi için, bu zenginliğin bir parçası olduğumuzun bilincine varılması adına bu elzemdir. Doğayı insanın da dâhil olduğu bir toplum olarak algılamak... İşte lüks ve konforlu yaşam buna denir. Doğaya karşı ahlaklı davranış da bu şekilde başlar.

Thoreau’nun, doğada yalnızlığıyla başlayan macerası doğa korumacılığıyla bitmiştir. Walden Gölü’nün kıyısında çam ağaçlarından inşa ettiği kulübesinde yaşarken ormanı, ağaçlık alanları incelemiş, hayvanları, bitkileri gözlemiş, mevsimsel değişimleri incelemiş, ünlü göletin enini boyunu hatta derinliğini ölçmüştür, kulübesini yöredeki çam ağacından yapmıştır. Çiftçi olmuştur,

fasulye tarlası vardır. Walden Gölü'nün kıyısında geçirdiği iki yıl ve iki ayın kayıtları geleceğin insanına çevreci düşüncenin temellerini oluşturmuştur. Thoreau, günümüz insanına doğayı görmeyi, doğaya gönül gözüyle bakmayı öğretmiştir. Yeni bir değerler sistemi işte böyle ortaya çıkmıştır. Temelinde insanın doğayla akrabalığının olduğu yeni bir sistemdir bu.

O hâlde Thoreau'nun tüm lüks ve konforları reddederek yalnızlığı seçmesi doğaya tam bağlanma ile özdeşleşir. Burada yüce bir amaç vardır. Thoreau, tüketim toplumlarının yerleşik değerlerine karşı çıkmakta, doğanın tahribatına yol açan yaşam biçimine son verilmesini önermektedir. Thoreau, doğayı derinine inceleyip doğanın lüks ve konforlu bir yaşam için kullanılmasının doğru olmadığını fark etmiştir. Bu da yirmi birinci yüzyıl için yepyeni bir ahlak anlayışıdır. Toprakların değerine dair, yabanıl alanları içeren bir ahlak anlayışıdır bu.

Thoreau'nun yaşadığı dönemde iklim krizi diye bir olgu yoktu ama yabanıl doğanın bozulmasına, türlerin yok oluşuna tepkiliydi. Walden'da Yüksek Prensipler (*Life Without Principle*) yazısında bu durumu açıklıyordu. Thoreau'ya göre Amerikan halkı ekonomik refaha, daha çok para kazanmaya odaklanmıştı. Yeni yerleşim bölgeleri açıldıkça ormanlar yok ediliyor, yabanıl yaşam ağır kayıplar veriyordu. Thoreau da var gücüyle, ticari ve endüstriyel topluma, tüketim ekonomisine karşı çıkıyordu. Bir doğa tarihçisi olarak bölgenin flora ve faunasını eskiyle kıyaslıyor, gününün bitki ve hayvan popülasyonunu okuduklarıyla karşılaştırarak bölgenin flora ve faunasının eskisi gibi olmadığını, okuduğu kitaplarda adı geçen bazı bitki ve hayvan türlerinin artık iyice azaldığını veya soyunun tükendiğini görüyordu. Artık doğadan öğrendiklerini insanlara aktarmanın zamanı gelmişti.

Thoreau, iki yıl süren yalnızlığa bir son vererek Concord'a döndü ve derlediği günlüklerden *Walden*'i yayımladı. Thoreau'ya

göre tüketim çılgınlığından ve lükslerden, yabancı alanlarda yapayalnız yaşamanın öğreteceği derslerle vazgeçilebilirdi.

Yirmi birinci yüzyıl iklim zirvelerine şahit oluyor. İklim değişikliği kaynaklı aşırı hava olaylarıyla dünya tarihinin en sıcak yazları yaşanıyor. İklim krizine karşı gösteriler dünyanın her yerinde sürüyor. Thoreau'nun lüks ve konforlu yaşamlardan vazgeçilmesi, yaşamın sadeleştirilmesi düşüncesi hiç olmadığı kadar anlam kazanıyor.

Artık bizlerin de zihninden sık sık Thoreau'nun Nerede ve Ne İçin Yaşadım başlıklı yazısındaki umut dolu kelimeler dökülüyor. Sadelik, sadelik, sadelik!

► Evrim Kadioğlu Marriott

Lüks sıfat olduğu konu, ürün ve servisler için emekle, dikkatle, detayla, deneyimle ulaşılabilir, standart olandan ötede bir kavram, artırılmış maddi ve manevi bir değer. Öyle ki lüksü anlamak ve takdir etmek yine belli bir yaşamışlık, deneyim, dikkat gerektiren bir yetidir.

Örnekle, lüks bir el çantasını, lüks bir oteli, lüks bir saati, lüks bir restoranı standart olanından ayırmak, kullanım ve öznel deneyim sırasında fark edilebilir incelikler ve detaylarla mümkün olabilmektedir.

Endüstriyel bir lüks ürünün tedarik zinciri, ham maddesinin tedariklerinden ürünün üretimine kadar olan süreçleri kapsayıp bu ürünün kullanım ömrü tamamlandığında ise onarım, geri dönüşüm veya ileri dönüşümü ile tekrar değerlendirilmesi, son kullanıcı için maddi ve manevi anlamda anlam kazanmakta ve döngüsel ekonominin ana hatlarını oluşturmaktadır.

MELTEM ETCHEBERRY
& DEĞER PLATFORMU KATILIMCILARI

DEĞER

Evrensel Lüks ve Ötesi

Değer isimli kitabımızda ve ötesinde oluşturduğumuz platformda tanımladığımız evrensel lüksü; kendinden bir kıymeti olan ve bu bağlamda satın alınmayan, paha biçilemeyen değerler olarak görmekteyiz. Kısacası, maddi olarak düşünüldüğünde “ulaşılmaz” gibi duran lüksün bu açıdan aslında “ulaşılır” olabileceğinin farkındalığına dikkat çekmek istiyoruz. Bu kitapta lüksü satın alma ya da satış değil, kendimize ve çevremize değer katma ve bu değerlerle oluşturulan bir yaşam olarak irdeliyoruz. Öncelikle katılımcılara, bilahare de okuyuculara yeni bir bakış kazandırmamız da bizim en derinlikli ve uzun soluklu lüksümüz.

Lüksün kesin bir tanımından söz etmek mümkün müdür? Kimilerine göre öncelikle ailemiz ve dostlarımız birer lükstür. Kimilerine göre sağlık bir lükstür. Kimilerine göre ise zaman bir lükstür. Deneyimlerimiz, kattığımız değerler, kazanımlarımız, farkındalıklarımız, birlikte güvenle, cesaretle ve özgürce geçirilen anlardır lüks. Dünyanın bambaşka ülkelerinden, birbirinden çok farklı hayatlara sahip 135 kişi, hayatının lüksünün ne olduğu üzerine düşündü ve elinizdeki bu değerli kitap bu sayede ortaya çıktı.

“Yeryüzünde her insanın kendisini bekleyen bir hazinesi vardır.” demiş Paulo Coelho. Kitabımızın bu değerli lüksü, kendi hazinenizi bulmanıza vesile olmasını dilerim.

DEĞER
PLATFORMU

Ulutaraku Genç Girişimcilik ve Değer Birliği Platformu

ISBN 978-625-6411-20-3

9 786256 411203

www.olimposyayincilik.com

[/olimposyayinlari](https://www.instagram.com/olimposyayinlari)

[/olimposyayin](https://www.facebook.com/olimposyayinlari)

[/olimposyayinlari](https://www.facebook.com/olimposyayinlari)